

PRIMER CICLE DE SECUNDÀRIA

EL MAR

Les següents propostes didàctiques s'adrecen a professors de Llengua i Literatura Catalanes per tal d'enriquir i complementar la seva matèria. La finalitat d'aquestes activitats és que el docent les faci servir com una eina per a donar a conèixer nous autors i mirades literàries diverses, tot ampliant els coneixements que els materials acadèmics ofereixen. D'altra banda, l'alumne podrà endinsar-se en la matèria a través del **Mapa Literari Català (MLC)** i descobrirà tot un món on literatura i espais s'agafen de la mà.

Objectius:

- Conèixer i saber navegar pel **Mapa Literari Català**: www.mapaliterari.cat
- Complementar l'estudi d'autors catalans a través de l'**MLC**
- Descobrir i treballar textos d'autors catalans des d'altres perspectives

Competències:

- Competència literària i lingüística
- Competència comunicativa
- Competència en gestió i tractament de la informació
- Competència digital
- Competència en recerca
- Competència personal i interpersonal
- Competència en el coneixement i interacció amb el món

EL MAR

El mar ha estat sempre un escenari d'aventures, batalles, cançons, llegendes i mites. El mar és una manera d'entendre la vida. Ens aporta coratge, serenitat, saviesa popular, nostàlgia... tot depèn de com siguin els ulls que l'observen. La següent tria posa de manifest maneres ben diferents de sentir i apropiar-se d'aquesta gran extensió d'aigua.

Rosa Leveroni

Petite "suite" de Port-Lligat

Melodia del sol;
 argent fi d'olivera:
 herba tendra, perfum
 d'una galta molt fresca.
 Mar ratllat de dofins
 que sospira i espera
 sota el vent dels xiprers
 la blancor de la vela...
 Melodia d'amor
 de l'escuma i la terra;
 flama viva del bes
 de l'aire i de la pedra;
 torxes pures, estels,
 en la infinita vetlla...
 Ànima meva, pau,
 dins l'eternal bellesa.

Leveroni, Rosa (1981). 'Petite «suite» de Port-Lligat'. Dins *Poesia* (p. 83-84). Barcelona: Edicions 62.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/petite-suite-de-port-lligat/rosa-leveroni>

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Per grups, llegiu en veu alta aquest poema, comenteu-lo i intenteu resumir en una frase què s'explica a cada estrofa.

-Explica –individualment- com us ha anat l'exercici anterior, si ho heu trobat fàcil o difícil i per què.

-Quina és l'estrofa que t'ha agradat més? Què et suggereix?

-Saps quin conegut poeta va ser font d'inspiració per a l'obra de Rosa Leveroni? Navega pels espais <http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/rosa-leveroni> i descobreix-ho!

-A través del **Mapa Literari Català**, navega per la zona de Port Lligat i busca quin altre autor hi apareix. El coneixes?

-Quin centre literari apareix a prop de la zona per on has navegat? L'has visitat mai?

EL MAR

El mar ha estat sempre un escenari d'aventures, batalles, cançons, llegendes i mites. El mar és una manera d'entendre la vida. Ens aporta coratge, serenitat, saviesa popular, nostàlgia... tot depèn de com siguin els ulls que l'observen. La següent tria posa de manifest maneres ben diferents de sentir i apropiar-se d'aquesta gran extensió d'aigua.

Jacint Verdaguer

L'Ermita de Miramar
 és talment un colomar
 on un vol d'ànimes belles
 volen entre flors i estrelles,
 entre cel i terra i mar.

Verdaguer, Jacint. (2006). Pròleg. Dins *Perles del "Llibre d'Amic e Amat"*, vol. IV. (p. 392-393). Barcelona: Proa.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/perles-del-llibre-damic-e-damat-proleg/jacint-verdaguer>

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Saps què és un colomar?

-Què hi volen, a l'Ermita de Miramar, en comptes de coloms?

-Si les flors les trobem al terra i les estrelles al cel, per on volen les ànimes belles?

-Cerca una imatge de l'Ermita de Miramar. Entre la fotografia i el poema que has llegit, explica, amb les teves paraules, els sentiments del poeta quan és a l'Ermita de Miramar.

-Jacint Verdaguer és un poeta que viatjà moltíssim. Si navegues pel **Mapa Literari Català** <http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/jacint-verdaguer>, veuràs que té molts poemes escrits a mar. Tri'a'n un que t'agradi i explica per què.

-Jacint Verdaguer va néixer el 1845 i des del **Mapa Literari Català** pots veure la majoria d'indrets per on va viatjar. Digue's uns quants llocs que t'hagin sorprès i comenta amb els teus companys com deuria ser viatjar en aquella època.

EL MAR

El mar ha estat sempre un escenari d'aventures, batalles, cançons, llegendes i mites. El mar és una manera d'entendre la vida. Ens aporta coratge, serenitat, saviesa popular, nostàlgia... tot depèn de com siguin els ulls que l'observen. La següent tria posa de manifest maneres ben diferents de sentir i apropiar-se d'aquesta gran extensió d'aigua.

Salvador Espriu

II

Quina petita pàtria
encercla el cementiri!
Aquesta mar, Sinera,
turons de pins i vinya,
pols de rials. No estimo
res més, excepte l'ombra
viatgera d'un núvol.
El lent record
dels dies
que són passats per sempre.

Espriu, Salvador (1985). Cementiri de Sinera. Dins *Obres completes, Poesia, 1*. Barcelona: Edicions 62.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/cementiri-de-sinera/salvador-espriu>

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Has sentit mai a parlar de Sinera? Busca'n informació.

-Des d'on creus que escriu el poema l'autor?

- [...]
*No estimo
res més, excepte l'ombra
viatgera d'un núvol.*

Què volen dir aquests versos? Es pot estimar l'ombra d'un núvol?

-De què tracta el poema?

-Quina és la teva petita pàtria?

-Cerca en el **Mapa Literari Català** altres poetes que tinguin espais escrits a la zona d'Arenys de Mar. En coneixies algun? Quin t'ha agradat més?

-Escolteu la prosa titulada *Els avets*, recitada per Santi Ricard. De què parla? Per què creus que acaba dient "Vida de l'home"?

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/els-avets/salvador-espriu>

EL MAR

El mar ha estat sempre un escenari d'aventures, batalles, cançons, llegendes i mites. El mar és una manera d'entendre la vida. Ens aporta coratge, serenitat, saviesa popular, nostàlgia... tot depèn de com siguin els ulls que l'observen. La següent tria posa de manifest maneres ben diferents de sentir i apropiar-se d'aquesta gran extensió d'aigua.

Pere Coromines

Un pescador que ve d'en mar és un ésser marí. El ruixim de les ones l'ha abrigat una i cent vegades; els seus sentits s'han avesat a les contemplacions plaents a les sirenes. De la mar poa les il·lusions i les realitats de la seva vida, i amb la mar batalla i tan aviat la tem com se n'enamora. Ella governa i encadena els seus pensaments, com condiciona la mecànica del seu respirar i centra la gamma dels seus colors, i fa la seva ventura quan li és pròdiga i li serveix el record de les més heroiques proeses. »Per això pot dir-se que la vila de Sant Pol és filla de la mar, per tal com amb seny marí els pescadors la construïren. De la barca a la casa anava el pensament, mentre la vila humil, a còpia de cents anys, s'aixecava enlaire, sempre començant la casa nova més amunt, perquè el pescador la volia veure de la barca mar endins, com en la casa volia retrobar els colors de la mar.

Coromines, Pere (1972). Jardins de Sant Pol (1927). Dins *Obres completes* (p. 800). Barcelona: Selecta; Biblioteca Perenne.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/un-pescador/pere-coromines>

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Per grups, expliqueu -si us cal, prèviament, consulteu el diccionari- amb les vostres paraules, què volen dir els següents mots: ruixim, avesat, plaents, poa, pròdiga, serveix i proeses.

-Ara torneu a llegir el text en veu alta i comenteu entre vosaltres quina sensació us fa, de què creieu que tracta, si us agrada, si l'heu entès bé, etc.

-Penseu una manera original d'interpretar el text (a mode de telenotícies, locutor de ràdio, lectura dramatitzada, entrevista a l'escriptor...) de manera que hi participeu tots. Us podeu ajudar amb vestuari, cartells, dibuixos i tot el que se us acudeixi! Sigueu originals!

-Quins altres autors trobem a Sant Pol de Mar a través del **Mapa Literari Català**? Creus que tenen alguna relació entre ells?

-Llegeix *Tot el glop de cases*

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/tot-el-glop-de-cases/pere-coromines>

Creus que té a veure amb el text d'*Un pescador* que has llegit abans? Per què? Documenta't sobre com era la pesca temps enrere i compara-la amb el tipus de vida que es fa als pobles de mar d'avui en dia.

SEGON CICLE DE SECUNDÀRIA

FEMINITATS

Les següents propostes didàctiques s'adrecen a professors de Llengua i Literatura Catalanes per tal d'enriquir i complementar la seva matèria. La finalitat d'aquestes activitats és que el docent les faci servir com una eina per a donar a conèixer nous autors i mirades literàries diverses, tot ampliant els coneixements que els materials acadèmics ofereixen. D'altra banda, l'alumne podrà endinsar-se en la matèria a través del **Mapa Literari Català (MLC)** i descobrirà tot un món on literatura i espais s'agafen de la mà.

Objectius:

- Conèixer i saber navegar pel **Mapa Literari Català**: www.mapaliterari.cat
- Complementar l'estudi d'autors catalans a través de l'**MLC**
- Descobrir i treballar textos d'autors catalans des d'altres perspectives

Competències:

- Competència literària i lingüística
- Competència comunicativa
- Competència en gestió i tractament de la informació
- Competència digital
- Competència en recerca
- Competència personal i interpersonal
- Competència en el coneixement i interacció amb el món

SEGON CICLE

FEMINITATS

La feminitat és una construcció cultural i social que es contraposa a la masculinitat. La cultura occidental i patriarcal ha fomentat aquest estat binari on la dona no ha tingut mai gaire marge de maniobra ni llibertat d'expressió. No ha pogut mostrar que de feminitats, n'hi ha tantes com persones i, que pel sol fet de ser dona no vol dir encaixar en uns estereotips concrets. A més, últimament les notícies de violència de gènere augmenten i això ens ha de fer reflexionar com a societat. És per això que hem decidit fer una tria de textos d'escriptores que parlen sobre la feminitat, perquè els alumnes puguin treballar-los i aprofundir-hi, just en un moment en què les seves identitats s'estan formant.

Teresa Pàmies

Tu saps, estimada néta, que la teva àvia és una feminista de pedra picada. No ho ha estat sempre, amb tot, perquè el comunisme no es va refiar mai d'un moviment que es considerava disgregador de la classe obrera –ells per un costat, elles per l'altre– amb l'argument que la classe obrera, en lluitar per la seva emancipació, emancipava la dona. [...] El maig del 68, en debats inacabables en els quals intervenien dones i homes, anà al fons de la coartada feminista i de l'estúpida masculista [...], hagueren d'admetre que la discriminació de la dona no era de classe sinó de gènere.

Pàmies, Teresa (2001). Els anys de lluita: carta a la néta sobre el comunisme. Barcelona: Columna.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/les-primeres-jornades-catalanes-de-la-dona/teresa-pamies>

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Què vol dir ser “una feminista de pedra picada”?

-Saps què va passar el maig del 68? Busca'n informació i explica la incidència que hi va tenir el comunisme.

-Explica què vol dir la següent frase: “la discriminació de la dona no era de classe sinó de gènere.”

-Quin paper creus que hauria de tenir la dona en els moviments socials?

-Navega per l'espai del **Mapa Literari Català (MLC)** de Teresa Pàmies

<http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/teresa-pamies>

i fes un cop d'ull als títols dels seus textos. Només amb això i el que has llegit anteriorment d'ella, quin tipus d'escriptora creus que és? Pots parlar de la personalitat, ideals, etc.

-Teresa Pàmies visqué a diferents ciutats al llarg de la seva vida. Al **MLC**

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/el-diu-menge-a-paris/teresa-pamies>

hi apareixen ciutats com Barcelona, París, Praga i Mèxic. Llegeix atentament els textos i explica quina relació té amb cadascuna d'elles.

FEMINITATS

La feminitat és una construcció cultural i social que es contraposa a la masculinitat. La cultura occidental i patriarcal ha fomentat aquest estat binari on la dona no ha tingut mai gaire marge de maniobra ni llibertat d'expressió. No ha pogut mostrar que de feminitats, n'hi ha tantes com persones i, que pel sol fet de ser dona no vol dir encaixar en uns estereotips concrets. A més, últimament les notícies de violència de gènere augmenten i això ens ha de fer reflexionar com a societat. És per això que hem decidit fer una tria de textos d'escriptores que parlen sobre la feminitat, perquè els alumnes puguin treballar-los i aprofundir-hi, just en un moment en què les seves identitats s'estan formant.

Montserrat Roig

La Judit només havia tingut una amiga, la Kati. La va conèixer pel 1931 i, el primer dia que la va veure, va dir a en Joan que era una noia estranya. [...] La Kati no s'estava mai quieta, era un belluguet. Potser era la vitalitat de la Kati, pensava en Joan, el que més fascinava la Judit. La Kati era valenta, conduïa cotxe, esquiva, anava en moto, adorava la velocitat. La Kati vestia com volia. La Judit preferia els colors foscos o el blanc, color de neu, i la roba fina. La Kati portava pantalons i fumava com un carreter. La Patrícia havia dit a la Judit que la Kati no duia cotilla perquè deia que una dona havia de vestir i sentir-se lliure. [...] la Kati va decidir que la vida era d'ella, només d'ella i que calia aprofitar-se'n.

Roig, Montserrat (1992). *El temps de les cireres* (p. 146-147). Barcelona: Edicions 62.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/el-temps-de-les-cireres/montserrat-roig>

Propostes didàctiques per als alumnes:

- Explica en què es diferencien la Judit i la Kati.
- Quin dels dos models de dona prefereixes, la Judit o la Kati? Argumenta-ho.
- Creus que en la societat actual persones com la Kati són criticades? Per què?
- Busca informació sobre Montserrat Roig al **Mapa Literari Català** <http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/montserrat-roig> i relaciona-la amb els dos personatges dels quals hem parlat.
- Quines obres va escriure Montserrat Roig? Navega pel **Mapa Literari Català** i escriu-les a continuació <http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/montserrat-roig>

FEMINITATS

La feminitat és una construcció cultural i social que es contraposa a la masculinitat. La cultura occidental i patriarcal ha fomentat aquest estat binari on la dona no ha tingut mai gaire marge de maniobra ni llibertat d'expressió. No ha pogut mostrar que de feminitats, n'hi ha tantes com persones i, que pel sol fet de ser dona no vol dir encaixar en uns estereotips concrets. A més, últimament les notícies de violència de gènere augmenten i això ens ha de fer reflexionar com a societat. És per això que hem decidit fer una tria de textos d'escriptores que parlen sobre la feminitat, perquè els alumnes puguin treballar-los i aprofundir-hi, just en un moment en què les seves identitats s'estan formant.

Maria Aurèlia Capmany

La casa de la Víctor Català, potser vostè ja la coneix, és una delícia de casa, amb aquelles pintures a les parets de les cases pretensioses de poble, amb consoles i miralls i campanes de vidre amb aquelles horribles flors de na cre. I tornem a ella, perquè hi penso sovint aquests dies. La vellesa pot ser una cosa lluminosa, pot arribar a posseir aquell desprendiment i aquella indiferència que tots hem somiat un moment o altre. Parlava de la seva mort amb aquell convenciment que tenen els vells de que la mort no existeix, amb una mena de dolça coqueteria. Recorda que era lletja? Ara és maquiíssima, amb uns ulls i unes mans que són una preciositat.

Capmany, M. Aurèlia (1960). *Carta de Maria Aurèlia Capmany a Odó Hurtado de l'1 de juliol de 1960*.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/maria-aurelia-capmany-coneix-victor-catala/maria-aurelia-capmany>

Propostes didàctiques per als alumnes:

- Qui era Víctor Català? Com és que tenia nom d'home?
- Què significa que "La vellesa pot ser una cosa lluminosa"?
- Com és que de cop l'autora troba que Víctor Català és maquiíssima i abans no? T'ha passat el mateix amb alguna persona?
- D'on era Víctor Català? I Maria Aurèlia Capmany? Busca informació sobre el vincle que tenien les dues escriptores.
- Cerca si Víctor Català també apareix al **Mapa Literari Català** i quins espais té <http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/caterina-albert-victor-catala>
- Escolta la cançó de la *Cançó de la dona emancipada* <http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/can-co-de-la-dona-emancipada/maria-aurelia-capmany> i explica de què tracta. Relaciona-la amb el tema de les feminitats.

FEMINITATS

La feminitat és una construcció cultural i social que es contraposa a la masculinitat. La cultura occidental i patriarcal ha fomentat aquest estat binari on la dona no ha tingut mai gaire marge de maniobra ni llibertat d'expressió. No ha pogut mostrar que de feminitats, n'hi ha tantes com persones i, que pel sol fet de ser dona no vol dir encaixar en uns estereotips concrets. A més, últimament les notícies de violència de gènere augmenten i això ens ha de fer reflexionar com a societat. És per això que hem decidit fer una tria de textos d'escriptores que parlen sobre la feminitat, perquè els alumnes puguin treballar-los i aprofundir-hi, just en un moment en què les seves identitats s'estan formant.

Montserrat Abelló

A la meva mare

He vist en el fons
dels teus ulls,
tant d'amor
i el dolor
punyent

de veure que
endebades havia estat
el teu parlar,
i el teu fer.
I t'abocaves tan

dolçament, com sols
tu ho sabies
pels vells camins
que et restaven
fidels

La vella casa sota l'ombra
espesa, els geranis que
regaves lentament i aquell llibre que
sempre
rellegies

I tu, allí,
assegada de cara a la finestra
tot esguardant-te les mans
que senties inútils
i cansades.

Abelló, Montserrat (2002). 'Índicis d'altres moments.' Dins *Al cor de les paraules* (p. 345).
Barcelona: Proa.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/les-arrels-a-tarragona/montserrat-abello>

Propostes didàctiques per als alumnes:

- Quin tema tracta el poema?
- Com descriuries la figura de la mare que es mostra en el poema? Ajuda't amb la cita d'alguns versos.
- Fes un comentari de text sobre el poema (seguint l'estructura pròpia d'un comentari literari).
- A quina dona li dedicaries un poema?
- Llegeix aquestes boniques paraules de la poeta <http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/montserrat-abello> i explica, a grans trets, quins fets la van portar escriure i el significat de la literatura per a ella.
- Al següent vídeo apareix Montserrat Abelló juntament amb la poeta Joana Raspall. Mira'l i comenta què és el que t'ha semblat més interessant de tot el que diuen. <https://www.fetasantfeliu.cat/santfeliues-fera/centenari-montserrat-abello-recordant-la-a-casa-de-joana-raspall>
- Cerca al **Mapa Literari Català** si Joana Raspall també hi surt i quins espais té.

Aquestes propostes didàctiques van adreçades a professors de Literatura catalana de Batxillerat, com a complement per a la seva matèria. Dins d'una mateixa temàtica, la Guerra Civil, s'ha fet una selecció d'autors recurrents en les lectures obligatòries. A partir de textos del **Mapa Literari Català**, el docent pot complementar o aprofundir una mica més en l'escriptor/a que sigui matèria d'estudi. Després d'uns breus apunts sobre el text, que serveixen d'orientació per al professor, s'ofereixen un seguit de preguntes o activitats per a treballar amb els alumnes.

Objectius:

- Conèixer i saber navegar pel **Mapa Literari Català**: www.mapaliterari.cat
- Complementar l'estudi d'autors catalans a través de l'MLC
- Descobrir i treballar textos d'autors catalans des d'altres perspectives

Competències:

- Competència literària i lingüística
- Competència comunicativa
- Competència en gestió i tractament de la informació
- Competència digital
- Competència en recerca
- Competència personal i interpersonal
- Competència en el coneixement i interacció amb el món

LA GUERRA CIVIL

El 18 de juliol de 1936 esclata l'alçament militar contra el govern republicà. La majoria d'escriptors catalans es declaren del bàndol republicà i lluiten per garantir la vida cultural del país. La Guerra Civil esdevé una gran desfeta en tots els àmbits, i la majoria d'intel·lectuals catalans emprenen el camí cap a l'exili. Des d'allí, intentaran reconstruir la cultura catalana i l'experiència de la guerra i l'exili es veurà reflectida en gran part de les seves obres.

Mercè Rodoreda

I tot anava així, amb maldecaps petits, fins que va venir la república i en Quimet se'm va engrescar i anava pels carrers cridant i fent voleiar una bandera que mai no vaig poder saber d'on l'havia tret. Encara em recordo d'aquell aire fresc, un aire, cada vegada que me'n recordo, que no l'he pogut sentir mai més. Mai més. Barreja amb olor de fulla tendra i amb olor de poncella, un aire que va fugir, i tots els que després van venir mai més no va ser com l'aire aquell d'aquell dia que va fer un tall en la meua vida, perquè va ser amb abril i flors tancades que els meus maldecaps petits es van començar a tornar maldecaps grossos.

Rodoreda, Mercè (2007). *La plaça del Diamant* (p. 87-88). Barcelona: Club Editor Jove.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/refugi-antiaeri-de-la-placa-del-diamant/merce-rodoreda>

Material per a professors:

En aquest fragment de *La plaça del Diamant*, la Colometa explica el record que té de l'arribada de la República. Per a ella va representar un esclat, un món nou i alhora innocent "barreja de fulla tendra amb olor de poncella", ja que desconeixia el que vindria després. Una olor que no va poder sentir "mai més", locució adverbial que repeteix i emfatitza la sensació d'amargor de no haver tornat a viure un moment de joia com aquell.

La manera de parlar de la Colometa és col·loquial, utilitzant el datiu ètic en expressions familiars com ara "en Quimet se'm va engrescar", però que l'autora sap lligar perfectament amb la poesia que desprèn el text a partir de recursos literaris que fa servir com "abril i flors tancades", una antítesi que contraposa el mes d'abril -el mes de la primavera i alhora el de l'arribada de la República- i flors tancades -com la poncella-, que mai van arribar a esclatar.

És en aquest context on els seus maldecaps petits, les petites coses quotidianes sense importància, es converteixen en maldecaps grossos, transcendents i veritables, amb l'arribada de la Guerra Civil.

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Què significa l'arribada de la República per a la protagonista?

-Defineix la manera de parlar de la Colometa.

-Per què diu que els maldecaps petits es van començar a tornar grossos? Quins tipus de maldecaps creus que poden ser?

-Comenta la importància de les flors en l'obra de l'autora. Et pot servir d'ajuda l'espai escrit *Mercè Rodoreda i les flors* i també pots conèixer el Jardí Mercè Rodoreda situat a l'Institut d'Estudis Catalans.

<http://www.mapaliterari.cat/espai/merce-rodoreda-i-les-flors/merce-rodoreda>

<http://www.mapaliterari.cat/ca/centre/fundacio-merce-rodoreda>

-Escolta com la rapsode Rosa Cadafalch llegeix un fragment de l'obra i comenteu-lo entre tots.

<http://www.mapaliterari.cat/espai/la-placa-del-diamant/merce-rodoreda>

Mercè Rodoreda

El darrer hivern va ser el més trist. Se'n duïen els nois de setze anys. I les parets estaven plenes de cartells i jo, que no havia entès aquell cartell que deia que havíem de fer tancs, i que amb la senyora Enriqueta ens havia fet riure tant, si en quedava un tros per alguna paret, ja no em feia riure gens. Hi havia homes molt grans que aprenien de fer la guerra pels carrers. Joves i vells, tothom a la guerra, i la guerra els xuclava i els donava la mort. Moltes llàgrimes, molt mal per dintre i per fora. Algunes vegades pensava en en Mateu. El veia dret al passadís, com si fos de debò, tan de debò que m'espantava, amb els ulls blaus, tot enamorat de la Griselda i sense la Griselda que n'estimava un altre. I aquella veu d'en Mateu quan em va dir que hi havien d'anar tots. I tots s'hi anaven quedant com, a la ratera, les rates. No hi ha més remei. No hi ha més remei. Abans de vendre'm les dues monedes de mossèn Joan, m'ho vaig vendre tot: els llençols brodat, el joc de taula bo, els coberts... m'ho compraven les que treballaven amb mi a l'ajuntament i després s'ho venien i feien negoci. Amb prou feines si podia comprar per menjar, perquè gairebé no tenia diners i perquè no hi havia menjar. La llet era sense llet. La carn, quan n'hi havia, era de cavall, deien.

I van començar a marxar. L'adroguer de sota deia: mira, mira, tants diaris i tants cartells... apa... apa... a córrer món. I l'últim dia feia vent i feia fred i el vent feia volar els papers esquinçats que omplien els carrers de taques blanques. I el fred a dins el cor era un fred que no s'acabava mai. Com vam viure aquells dies, no ho sé. Entre el temps de marxar els uns i d'entrar els altres, em vaig tancar al pis. La senyora Enriqueta em va dur unes quantes llaunes d'un magatzem de per allà a la vora que els veïns havien esbotzat. No sé qui em va dir que donaven menjar no sé on i vaig anar-hi. No ho sé. Quan vaig tornar-ne l'adroguer estava al peu de la porta i em va saludar. A la tarda vaig anar a veure la senyora Enriqueta i em va dir que ja havíem fet un pas endavant i que estava segura que tornariem a tenir rei. I em va donar mitja escarola. I vivíem. Encara vivíem. I jo no sabia res del que passava fins que un dia la senyora Enriqueta va venir a dir-me que sabia del cert que havien afusellat en Mateu al mig de la plaça i quan li vaig preguntar al mig de quina plaça, perquè no sabia què dir, va dir que al mig d'una plaça, però que no sabia al mig de quina plaça, sí, sí, t'ho pots ben creure, els afusellen tots al mig d'una plaça. I el mal fort no em va sortir de dintre fins al cap de cinc minuts i vaig dir baixet com si l'ànima se m'acabés de morir a dins del cor, això no... això no... Perquè no podia ser que en Mateu l'haguessin afusellat allà al mig d'una plaça. ¡No podia ser!, i la senyora Enriqueta em va dir que si hagués sabut que m'ho havia de prendre tan a la valenta, amb tota la sang de la cara perduda, no m'hauria dit res.

Rodoreda, Mercè (2007). *La plaça del Diamant* (p. 176-178). Barcelona: Club Editor Jove.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/merce-rodoreda>

Material per a professors:

Aquest fragment de *La plaça del Diamant* mostra la cruesa de la guerra. Primer de tot, se situa a l'hivern, una estació que es pot viure com a hostil i amb dificultats. A partir de frases com "Se'n duïen els nois de setze anys", "Joves i vells, tothom a la guerra, i la guerra els xuclava i els donava la mort" el lector pot entendre que ningú se salva de la maldat i perversió de la guerra. La protagonista comenta com a poc a poc tothom és pres de la situació: "I tots s'hi anaven quedant com, a la ratera, les rates. No hi ha més remei". I com cada vegada les condicions econòmiques de la Colometa empitjoren i s'ha de vendre tot el que té per a poder sobreviure.

A partir de les seves paraules, es pot intuir una protagonista cansada, sola, desil·lusionada: "I el fred a dins el cor era un fred que no s'acabava mai. Com vam viure aquells dies, no ho sé", que a través del monòleg interior, es mostra sense traves al lector, creant un retrat psicològic propi d'aquest tipus de novel·la (novel·la psicològica).

En el text abunda la conjunció copulativa "i", a part de l'ús freqüent dels punts i seguit: "I em va donar mitja escarola. I vivíem. (...) I jo no sabia (...)". Tot això dona més versemblança al monòleg de la Colometa, el qual va des dels aspectes més externs als interns.

Pel que fa a les descripcions, minucioses i plenes d'adjectius, busquen una intenció estètica, amb un vocabulari treballat i elaborat, on són freqüents els elements retòrics i els recursos estilístics. El text avança i acaba amb la notícia de la senyora Enriqueta, la mort d'en Mateu amb la qual es torna a fer palesa la candidesa de la protagonista: "... i la senyora Enriqueta em va dir que si hagués sabut que m'ho havia de prendre tan a la valenta, amb tota la sang de la cara perduda, no m'hauria dit res."

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Comenta l'estat d'ànim de la protagonista.

-Quines característiques de la novel·la psicològica trobes en el text?

-De quin tipus de text es tracta? Amb quina intenció l'escriu l'autora?

- Aquest fragment de *La plaça del Diamant* posa de manifest la tragèdia de la guerra. Busca fotografies de l'època que puguin acompanyar el text i explica quina impressió et produeixen.

- Mercè Rodoreda va exiliar-se a França i després a Suïssa, hi ha textos d'aquests indrets en el **Mapa Literari Català (MLC)**? Pots indicar els llocs exactes per on va passar?

- Navega pel **MLC** i descobreix des de quin indret Rodoreda escriu una carta a la seva amiga Anna Murià. Què s'hi explica i quin caràcter se'n desprèn?

-Al **MLC** hi pots trobar dues rutes sobre Mercè Rodoreda: una situada a Romanya i una altra a Barcelona. Escull-ne una, llegeix els textos que en formen part i explica què creus que li aporta aquell indret a l'escriptora. Cita exemples.

-Quins són els espais on trobem més referències de Mercè Rodoreda? Tria'n un i fes un petit comentari explicant de quina manera apareixen les diferents obres i temes en aquest espai escrit.

BATXILLERAT

Mercè Rodoreda

Veus aquestes quatre parets? Això ha estat Catalunya per a mi durant molts anys: Catalunya, una abstracció i una nostàlgia, és a dir, tot el que s'ha viscut intensament i s'acaba.

Castellet, Josep M. (1988) 'Mercè Rodoreda'. Dins *Els escenaris de la memòria*. Barcelona: Edicions 62, p. 41.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/ginebra/merce-rodoreda>

Material per a professors:

Una bona manera de posar veu a aquestes paraules és visualitzar el film *Un berenar a Ginebra* (90 min.), on a les acaballes del franquisme, l'escriptora coincideix a Ginebra amb en Josep Maria Castellet, crític literari i editor. Es pot visualitzar a: <https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/sala-33/un-berenar-a-ginebra/video/4822611/>

Propostes didàctiques per als alumnes:

- Relaciona aquestes paraules amb el sentiment que es desprèn de l'obra de *La plaça del Diamant*.

- Busca informació sobre la biografia de l'escriptora (en l'espai escrit Ginebra podràs veure una fotografia de l'autora en el seu apartament) i contrasta-la amb la que ofereix la pel·lícula *Un berenar a Ginebra*.

<http://mapaliterari.cat/espai/ginebra/merce-rodoreda>

- Hi ha algun paral·lelisme entre l'evolució de la Colòmetia i la història de Catalunya durant la Guerra Civil?

- Trobes que la interpretació de l'actriu s'escau amb la personalitat i la manera de fer de Mercè Rodoreda? Coneixes alguna altra actriu adient per a aquest paper?

- Quines obres literàries escrites per l'autora hi apareixen mencionades?

BATXILLERAT

Joan Oliver (Pere Quart)

Corrandes d'exili

Una nit de lluna plena
tramuntàrem la carena
lentament, sense dir re.
Si la lluna feia el ple
també el féu la nostra pena.

L'estimada m'acompanya
de pell bruna i aire greu
(com una marededeu
que han trobat a la muntanya).

Perquè ens perdoni la guerra,
que l'ensagna, que l'esguerra,
abans de passar la ratlla,
m'ajec i beso la terra
i l'acaroni amb l'espatlla.

A Catalunya deixí
el dia de ma partida
mitja vida condormida;
l'altra meitat vingué amb mi
per no deixar-me sens vida.

Oliver, Joan (1947). *Corrandes d'exili*. Saló de tardor. Barcelona: Ariel.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/pere-quart-recita-corrandes-dexili/joan-oliver-pere-quart>

Material per a professors:

Una corrande és un gènere popular de caràcter festiu i alegre, però Pere Quart la fa servir per a mostrar la seva tragèdia personal: el fet de veure's obligat a deixar la seva terra per culpa de la guerra. La tragèdia de Pere Quart és la tragèdia de milers de catalans republicans que per salvar la vida van creuar la frontera en condicions deplorables.

Corrandes d'exili mostra l'esdeveniment funest del poeta, tot creant una poesia biogràfica plena de dolor i desarrelament. Joan Oliver se serveix del format popular de les corrandes, les quals relaten el món interior del poeta des de la lírica i la nostàlgia, connectant l'experiència personal amb l'experiència de tot un poble.

Les últimes estrofes són un cant a la idealització de la pàtria perduda, l'abandonament de la terra ideal: "Com el Vallès no hi ha res", tot i que tal i com es pot llegir en els darrers versos, el poeta no renunciarà a l'esperança de tornar a recuperar la seva Catalunya.

Avui en terres de França
i demà més lluny potser,
no em moriré d'enyorança
ans d'enyorança viuré.

En ma terra del Vallès
tres turons fan una serra,
quatre pins un bosc espès,
cinc quarteres massa terra.
"Com el Vallès no hi ha res".

Que els pins ceneixin la cala,
l'ermita dalt del pujol;
i a la platja un tenderol
que bategui com una ala.

Una esperança desfeta,
una recança infinita.
I una pàtria tan petita
que la somio completa.

Propostes didàctiques per als alumnes:

- Escolta en aquest enllaç <http://mapaliterari.cat/espai/pere-quart-recita-corrandes-dexili/joan-oliver-pere-quart> com Joan Oliver recita *Corrandes d'exili*. Quins sentiments se'n desprenen? Quina emoció t'ha causat? Comenta-ho amb els teus companys.

- Analitza els elements mètrics essencials d'aquest poema amb especial atenció als aspectes de rima, i valora per quins motius creus que aquest poema ha esdevingut popular entre artistes com Ovidi Montllor, Lluís Llach o Sílvia Pérez Cruz. Si encara no has sentit les seves versions, escolta-les i explica quina creus que fa més justícia al poema i per què.

-A *Corrandes d'exili* hi trobem diferents sentiments que exposa el poeta com ara desolació, abandonament o nostàlgia entre d'altres. Quins sentiments engloba cada estrofa? Explica-ho tot citant els versos corresponents.

-Tria el fragment que més t'agradi i prepara-te'l per a recitar (individualment o en grup).

Joan Oliver (Pere Quart)

Haviem salpat de Marsella un dia de desembre de 1939. Fugíem de França i d'Europa, i d'una nova guerra que havia esclatat amb sordina dos mesos abans. Els darrers temps, després d'haver sortit a empenyes de Catalunya, els havíem passats a París o en poblets francesos del Nord, i prou sabíem què pensaven d'aquella guerra els ciutadans de la dolça França.

Oliver, Joan (1970). Nadal de 1939. Dins *Tros de paper* (p. 198). Barcelona: Ariel.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/nadal-de-1939/joan-oliver-pere-quart>

Material per a professors:

Una corranda és un gènere popular de caràcter festiu i alegre, però Pere Quart la fa servir per a mostrar la seva tragèdia personal: el fet de veure's obligat a deixar la seva terra per culpa de la guerra. La tragèdia de Pere Quart és la tragèdia de milers de catalans republicans que per salvar la vida van creuar la frontera en condicions deplorables.

Corrandes d'exili mostra l'esdeveniment funest del poeta, tot creant una poesia biogràfica plena de dolor i desarrelament. Joan Oliver se serveix del format popular de les corrandes, les quals relaten el món interior del poeta des de la lírica i la nostàlgia, connectant l'experiència personal amb l'experiència de tot un poble.

Les últimes estrofes són un cant a la idealització de la pàtria perduda, l'abandonament de la terra ideal: “Com el Vallès no hi ha res”, tot i que tal i com es pot llegir en els darrers versos, el poeta no renunciarà a l'esperança de tornar a recuperar la seva Catalunya.

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Busca informació sobre l'exili de Pere Quart i comenta amb quins altres escriptors va compartir aquesta experiència. De tota la informació, has trobat alguna cosa (text, fotografia, anècdota) que t'hagi cridat l'atenció?

-Has sentit a parlar de La Colla de Sabadell? Qui eren? En què es basava el seu activisme? Cerca, d'entre tots els escrits que apareixen al **MLC** de Joan Oliver, els que tenen relació amb La Colla de Sabadell i explica per què.

-Si haguessis de crear una ruta amb cinc espais escrits, quins serien i en quin ordre? Justifica la teva elecció.

- Coneixes el Marquet de les Roques? És un castell on va viure Joan Oliver, descobreix-lo viatjant pel **Mapa Literari Català**, és a Sant Llorenç Savall. <http://mapaliterari.cat/centre/gerencia-de-serveis-despai-naturals>

Josep Carner

Bèlgica

Si fossin el meu fat les terres estrangeres,
m'agradaria fer-me vell en un país
on es filtrés la llum, grisa i groga, en somrís,
i hi hagués prades amb ulls d'aigua i amb voreres
guarnides d'arços, d'oms i de pereres;
viure quiet, no mai assenyalat,
en una nació de bones gents plegades,
com cor vora de cor ciutat vora ciutat,
i carrers i fanals avançant per les prades.
I cel i núvol, manyacs o cruels,
restarien captius en canals d'aigua trèmula,
tota desig d'emmirallar els estels.

M'agradaria fer-me vell dins una
ciutat amb uns soldats no gaire de debò,
on tothom s'entendria de música i pintures
o del bell arbre japonès quan treu la flor,
on l'infant i l'obrer no fessin mai tristesa,
on veiéssiu uns dintres de casa aquilotsats
de pipes, de parlades i d'hospitalitats,
amb flors ardents, magnífica sorpresa,
fins en els dies més gebrats.
I tot sovint, vora un portal d'església,
hi hauria, acolorit, un mercat de renom,
amb botí de la mar, amb presents de la terra,
amb molt de tot per a tothom.

Carner, Josep (1952). 'Bèlgica'. Dins *Llunyania*. Santiago de Xile: El Pi de les Tres Branques.

<http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/belgica/josep-carner>

Material per a professors:

Aquest poema va ser escrit el 1903 i publicat dins *El llibre dels poetes*, el primer recull poètic de Josep Carner. Llavors, què hi té a veure amb la temàtica de la Guerra Civil i amb la data de la cita bibliogràfica? Carner, conegut com el príncep dels poetes, seguia els principis del Noucentisme, moviment cultural que perseguia el somni de la Catalunya ideal. Mig segle més tard, Carner s'adona que aquest poema (s')?escou perfectament amb les circumstàncies històriques del país, i ja queda lluny aquella visió alegre i bonhomiosa d'un poema de joventut. La Guerra Civil ha acabat i l'exili ha començat per a tantes persones! Ell també s'exilia, a Bèlgica. I per tant, el “nou” poema, que abans no duia títol, ara ja en té.

El poema traspua ganes de viure –fixem-nos en el condicional “M'agradaria”, que expressa desig- en una utopia, un món allunyat de les desgràcies viscudes, on la civilitat i l'organització regnin els carrers, on la convivència humana visqui en harmonia: “en una nació de bones gents plegades”, sense sobresalts ni revoltes: “M'agradaria fer-me vell dins una / ciutat amb uns soldats no gaire de debò”, i fins i tot, girant l'esquena a qualsevol mostra de realitat: “on l'infant i l'obrer no fessin mai tristesa”.

El poema de Carner és un mostrari d'imatges de l'ideal al qual aspirava el Noucentisme i, més tard, de la pau i serenor que busca qualsevol refugiat d'una guerra que es troba a l'exili. És per això que sentén que –tot i que les circumstàncies siguin diferents - aquest poema, a part de ser recuperat en un període fosc, trist i desolat com és una guerra d'aquestes dimensions, torni a aflorar en els dies que vivim.

Una ciutat on vagaria
de veure, per amor de la malenconia
o per desig de novetat dringant,
cases antigues amb un parc on nien ombres
i moltes cases noves amb jardinet davant.
Hom trobaria savis de moltes de maneres;
i cent paraigües eminents
farien –ai, badats– oficials rengleres
en la inauguració dels monuments.
I tot de sobte, al caire de llargues avingudes,
hi hauria les fagedes, les clapes dels estanys
per a l'amor, la joia, la solitud i els planys.

De molt, desert, de molt, dejú,
viuria enmig dels altres, un poc en cadascú.
Però ningú
no se'n podria témer en fent sa via.
Hom, per atzar, un vell jardí coneixeria,
ben a recer, de brollador ben clar,
amb peixos d'or que hi fan més alegria.
De mi dirien nens amb molles a la mà:
–És el senyor de cada dia.

Propostes didàctiques per als alumnes:

-Resumeix en una sola frase tot el que es diu al poema.

-Creus que el punt de vista de Carner és burgès? Busca informació sobre el poeta i el Noucentisme i argumenta la teva resposta.

-Cita cinc versos on es retrati l'ideal noucentista i explica'ls.

-Enumera tots els recursos literaris que hi trobis.

-Hi ha altres poemes de Josep Carner, que apareixen al Mapa Literari Català, i que parlen de l'exili? <http://www.mapaliterari.cat/ca/autor/josep-carner>

-Busca, en el MLC, poemes d'altres poetes que també hagin escrit sobre l'exili. Per ajudar-te, pensa en els països on habitualment s'exiliaven els catalans: Mèxic, Argentina, França i Suïssa entre d'altres.

BATXILLERAT

Bartomeu Rosselló-Pòrcel

A Mallorca durant la Guerra Civil

Verdegen encara aquells camps i duren aquelles arbredes i damunt del mateix atzur es retallen les meves muntanyes. Allí les pedres invoquen sempre la pluja difícil, la pluja blava que ve de tu, cadena clara, serra, plaer, claror meva! Sóc avar de la llum que em resta dins els ulls i que em fa tremolar quan et recordo! Ara els jardins hi són com músiques i em torben, em fatiguen com en un tedi lent. El cor de la tardor ja s’hi marceix, concertat amb fumeres delicades. I les herbes es cremen a turons de cacera, entre somnis de setembre i boires entintades de capvespre. Tota la meva vida es lliga a tu, com en la nit les flames a la fosca.

Rossellò-Pòrcel, Bartomeu (1938). ‘A Mallorca durant la Guerra Civil’. Dins: *Imitació del foc*. Barcelona: Edicions de la Residència d’Estudiants.

http://www.mapaliterari.cat/ca/espai/a-mallorca-durant-la-guerra-civil/bartomeu-rossello-porcel

Material per a professors:

L’obra de Bartomeu Rosselló-Pòrcel és molt breu, ja que va morir de ben jove, però és essencial per a la poesia del segle XX. Fou deixeble de Gabriel Alomar, Carles Riba i Joan Coromines, i va ser bon amic de Salvador Espriu, a qui va dedicar *Imitació del foc*, llibre dins el qual es troba aquest poema. Tot i rebre grans influències de l’Escola Mallorquina, se’n desmarca i s’interessa per les tendències del moment a Europa. Experimenta amb el surrealisme, el simbolisme, la tradició barroca, la poesia popular...i tot això sense deixar mai el propi estil.

El poema, tot i el títol, va més enllà de la narració d’uns fets ambientats durant la Guerra Civil. Els primers versos eviquen les muntanyes a través d’elements com els camps, les arbredes i el cel. Destaca la importància del color *verd* i l’adverbi temporal *encara* en un moment en què el territori ha caigut en mans dels feixistes. La pluja, “la pluja difícil”, també és un element que denota resistència a la situació. D’altra banda, aquesta “pluja blava” comprèn el color del simbolisme. El fet que el poeta pensi el paisatge ja és una manera de resistència.

La força emotiva dels versos *Sóc avar de la llum que em resta dins els ulls/ i que em fa tremolar quan et recordo!*, traspuen nostàlgia i exaltació alhora, tot convertint la llum –que és producte del foc- en un element important en la poesia del poeta, juntament amb el foc i el vent.

Les fumeres mostren aquesta tardor apaivagada i sense força i d’altra banda, els successos bèl·lics ocorreguts: *El cor de la tardor ja s’hi marceix,/ concertat amb fumeres delicades*. El foc, com a símbol, representa un element regenerador, de purificació, una lluita de contraris, el moviment i la vida.

Finalment, els últims versos *Tota la meva vida es lliga a tu, /com en la nit les flames a la fosca* són un cant d’amor a la terra, a la poesia. Són la unió entre el poeta i el paisatge, són inseparables i eterns, com la flama i la fosca.

Propostes didàctiques per als alumnes:

-El poema es divideix en tres parts. Sabries distingir-les i explicar-les?

-Quina càrrega simbòlica tenen els colors que apareixen al poema?

-Què creus que deuen significar els símbols de la llum i del foc per al poeta? Representen el mateix? Llegeix algun altre poema del poeta on hi apareguin i relaciona’ls.

-Busca informació sobre l’Escola Mallorquina i argumenta per què resulta ser una influència importantíssima en l’obra de Rosselló-Pòrcel.

-En quins aspectes es veu que el poeta es desmarca de l’Escola Mallorquina?

-A part d’en Bartomeu Rosselló-Pòrcel, quins altres autors del **Mapa Literari Català** parlen de Mallorca? Navega pel mapa literari i tria’n tres. D’aquests autors, llegeix-ne els seus poemes i comentaris i esbrina si tenien relació amb Rosselló-Pòrcel.

-Bartomeu Rosselló-Pòrcel va néixer a Palma. Cerca, a través del **Mapa Literari Català** quines obres o poemes se situen en aquesta ciutat.